

POVIJEST KARLOVAČKE POLICIJE

Organ unutrašnje uprave s pripadajućim oružanim postrojbama za održavanje javnog reda, mira i sigurnosti građana, vojne postrojbe u redarstvenoj ulozi u Karlovcu od njegova osnutka 1579. godine su čete haramija, plaćenih vojnika staleža hrvatskog kraljevstva.

Sredinom 18. stoljeća redarstvene službe bile su na razini županija; županijski panduri ili husari osiguravali su ceste i gonili prijestupnike. Neke redarstvene ovlasti (progon i izručivanje vojnih bjegunaca i krijumčara) imao je podžupan (1770. uvedena je i služba satrapa koji je izvršavao tjelesne kazne mučenja); 1750-ih Hrvatski je sabor uveo stražarnice za najavu i progon razbojnika i osiguranje cesta nadomak Karlovcu (u Šišljaviću, Blatnici, Zamršju, Pokupskoj Luci, Rečici, Mekušju, Koretincu, Novigradu na Dobri itd.). Do 1763. u Karlovcu svu vlast, vojnu i civilnu, obnaša zapovjednik grada, najčešće u činu generala i uz pomoć vojnih časnika, a potom grad dobiva redarstvenog nadzornika i noćne stražare – prve nevojne čuvare reda. Ubrzo je ustrojena i posebna postrojba, Karlovačka građanska garda, za očuvanje reda u slučaju rata i obrane (ukinuta 1850.).

U skladu s prvim gradskim Statutom (1778.) o redarstvenim se poslovima brinu gradonačelnik i gradski sudac. Njima je podređen gradski kapetan, a njemu gradski stražari koji obilaze kavane i krčme, sprečavaju svađe i tučnjave, nadziru prosjake i skitnice, čuvaju i odvođe na stratište osuđenike na smrt. Za francuske vladavine (1809. – 1813.) redarstveni poslovi isključivo su u djelokrugu gradonačelnika koji zapovijeda gradskim stražarima.

Ustroj moderne policije u Hrvatskoj započinje 1848., kad se prvi put postavljaju zahtjevi za organiziranim i profesionalnim radom sigurnosnih službi. Uvodi se naziv "redarstvo" koji će u službenoj uporabi biti do 1918., a osniva se i Odsjek unutarnjih poslova Banskog vijeća koji ima zadaću osiguranja pravnog poretka i mira u zemlji.

Od 1852. – 1861. redarstvo je pod upravom Vrhovne policijske oblasti, neposredno podređeno caru u Beču, a Hrvatska je podijeljena na redarstvene rajone (područja) s redarstvenim ravnateljima. U Karlovcu su redarstveni poslovi povjereni magistratu; obavljaju ih "podvornici" (naziv od 1854.) ili "poslužnici uredovni" (naziv od 1874.).

Od 1848. – 1918. u Karlovcu je za redarstvo bio zadužen gradski satnik, koji se od 1881. naziva gradskim kapetanom. Prvi gradski satnik bio je Ivan (Jovan) Obradović, a tu su dužnost u drugoj polovini 19. stoljeća obavljali i Ferdo Švajer, Vojko Sabljčić i drugi. Uz kapetana, o redu i miru u gradu brinu se zapovjednik straže i stražari. Gradskog satnika ili kapetana postavljao je veliki župan Zagrebačke županije, a bio je podređen gradskom načelniku. Uz njega se, za neposredan nadzor nad redarstvom, povremeno postavljaju povjerenici sigurnosti. Zatim je 1898. ustrojeno Kraljevsko-redarstveno povjereništvo s upraviteljem – redarstvenim tajnikom, a u službi su i nadstražar, stražari i podvornik. Od 1850. – 1918. o redu i miru, uz redarstvo, po potrebi vodi brigu i oružništvo. U Karlovcu djeluje III. oružnički vod podređen III. oružničkom krilu sa sjedištem u Petrinji. Rakovac, Švarča i druga naselja, koja se

nalaze u sastavu Vojne krajine, imaju zasebne redarstvene službe (serežanska četa od 1699., serežanski zbor od 1871., te mjesna redarstva) sve do njezina ukidanja 1881.

God. 1918. – 1919., u razdoblju prelaska državne vlasti iz Habsburške Monarhije u Kraljevinu Srba Hrvata i Slovenaca (SHS), red i mir u Karlovcu održavaju tzv. Hrvatsko-slavonsko oružništvo (1919. uključeno u žandarmeriju) i Narodna straža. Za Kraljevine SHS, od 1919. – 1930., karlovačko je redarstvo podložno Kraljevsko-redarstvenom ravnateljstvu u Zagrebu, odnosno Odjeljenju za unutarnje poslove Pokrajinske uprave u Zagrebu (koje je od 1925. podložno MUP-u u Beogradu), a za rad odgovara i Gradskom poglavarstvu.

Umjesto naziva redarstvo, od 1930. – 1941. rabi se naziv policija. Nakon uvođenja šesto-siječanjske diktature 1929. i osnutka Savske banovine u sastavu Kraljevine Jugoslavije, Karlovac dobiva Predstojništvo gradske policije koje je nazvano Gradskom policijskom stražom (ili komesarijatom) i djeluje u sastavu gradske uprave kao poseban Odjel gradskog redarstva. Na čelu Predstojništva nalazi se političko-upravni činovnik (predstojnik) neposredno podređen banu ili sreskom načelniku. Policijske stražare i agente postavlja gradski načelnik, prema prijedlogu predstojnika gradske policije. Gradsku policijsku stražu, s 50-ak uposlenih, financira gradska uprava. Za Banovine Hrvatske, od 1939. – 1941., policija u Karlovcu nastavlja rad s Predstojništvom, podređenom banu i 1941. Redarstvenom ravnateljstvu u Zagrebu. Od 1937. – 1941. u službi pomoćnog redarstva djeluje i jedinica Hrvatske građanske zaštite, poluvojna organizacija Hrvatske seljačke stranke. Od 1919. – 1941. uz redarstvo (policiju) za red i mir skrbi se i žandarmerija. Za Nezavisnu državu Hrvatsku (NDH) 1941. – 1945. u sastavu Gradskog načelstva postoje Ravnateljstvo za javni red i sigurnost i Redarstveno povjereništvo.

Nakon II. svjetskog rata u gradu djeluje slijednica Seoske ili Odborske straže ustrojene tijekom rata na području pod nadzorom Narodnooslobodilačkog pokreta (NOP-a) kao izvršni organ Narodnooslobodilačkog odbora (NOO-a), koja 1944. mijenja ime u Narodna milicija. Od 1945. ulazi Narodna milicija u sastav Ministarstva unutrašnjih poslova Federativne Narodne Republike Jugoslavije (FNRJ) i istodobno čini i organ državne uprave i lokalne samouprave. Stanica narodne milicije u Karlovcu nadležna je za općinu i kotar Karlovac. God. 1966. mijenja naziv u Milicija i s razine Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) prelazi u nadležnost Socijalističke Republike Hrvatske (SRH). Prema Zakonu o unutrašnjim poslovima koji SRH donosi 1967., milicija se nalazi u sastavu Stanice (ili sekretarijata) javne sigurnosti, a od 1974. Sekretarijat za unutrašnje poslove (SUP) Karlovac.

Osamostaljenjem Hrvatske 1990., republički SUP prerasta u Ministarstvo unutrašnjih poslova – MUP, naziv milicija zamijenjen je nazivom policija, a karlovački SUP 1991. dobiva naziv Policijska uprava (PU) Karlovac. Godine 1994. zamjenjuje ga naziv Policijska uprava karlovačka. Policijski sastav u Hrvatskoj, pa tako i u Karlovcu, pojačava se od sredine 1990. dobrovoljcima koji prolaze redarstvenu obuku. PU

karlovačka uoči Domovinskog rata raspolaže, uz djelatne, i s pričuvnim policajcima (redarstvenicima). Osnutkom Zbora narodne garde (ZNG) u sastavu MUP-a u proljeće 1991. i PU karlovačka postaje, na području svoje odgovornosti, glavni nosilac obrane Republike Hrvatske od velikosrpske agresije do osnivanja Hrvatske vojske 28. svibnja 1991. Tijekom rata iskazala se postrojba specijalne policije PU karlovačke *Grom*. Kroz povijest policija je isprva imala sjedište u gradskom Magistratu, a kako je služba narasla (1933. ima 50-ak službenika), koristila se i drugim prostorima (u današnjoj zvijezdi i na korzu). Nakon II. svjetskog rata smještena je u Radićevoj ulici (iznad restauracije Putnik), u zgradi na uglu Ulice Ambroza Vraniczanya i Mažuranićeve obale (ranije palača Barako, danas sjedište službi Karlovačke županije), u produžetku koji je bio restoran, tzv. SUP-ova menza (danas restoran Petrić), te u zgradi u Cesarčevoj ulici (danas Glazbena škola). Godine 1968. Stanica milicije Karlovac seli se u novoizgrađenu zgradu u Ulici Nade Dimić 13 (danas Vladka Mačeka). Ta se zgrada 1972. – 1973. proširuje, te dobiva garaže s radionicom i sportsku dvoranu, a 1978. – 1979. nadograđena je za dva kata i dobiva veći prostor za vozni park, čime su na jednom mjestu ujedinjene Službe javne i državne sigurnosti.

Daljnijim rastom policije pokazuje se potreba za dodatnim prostorom te PU karlovačka 1996. useljava u bivšu upravnu zgradu Tvornice trikotaže Velebit d.d. na Trgu hrvatskih branitelja 6 (danas Trg hrvatskih redarstvenika). U njoj su smješteni Odjeli kriminalističke policije, pravnih, financijskih i tehničkih poslova, upravnih, inspeksijskih i poslova zaštite i spašavanja, te Odjel za (državnu) granicu. U sklopu PU karlovačke na području grada Karlovca djeluju Policijska postaja (PP) Karlovac i Postaja prometne policije Karlovac, koje imaju sjedište u Mačekovoj ulici. U sklopu PP Karlovac od 2005. djeluju i kontakt policajci u devet područja gradskoga središta.

Od 1945. – 1968. među čelnicima policije jest kasniji gradonačelnik Karlovca Josip Boljkovac. Sekretari unutrašnjih poslova u Karlovcu bili su: Jure Protulipac (1968. – 1974.), Ivan Krijes (1974. – 1979.), Mijo Maršić (vršitelj dužnosti 1979. – 1980.), Milan Čorak (1980. i 1983. – 1984. v. d., te 1984. – 1988.), Tomislav Kuhar (1981. – 1983.), Drago Zaborski (1980. i 1988. – 1990.). Načelnici PU karlovačke od 1990. do danas bili su: Ivan Štajduhar (1990. – 1993.), Dubravko Derk (1993. – 1998.), Miroslav Akmadža (1998. – 2000.), Zvonimir Vnučec (2000. – 2004.), Nenad Kranjčec (2004. – 2009.), Josip Čelić (2009. – 2012.) i Tomislav Kotić.

"KARLOVAČKI LEKSIKON"

(Školska knjiga, Naklada Leksikon, prosinac 2007. godina)

POLICIJA (redarstvo, milicija) – stranica 461

ISBN: 978-953-0-61477-2

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 660178.

Za izdavače: Ivan Ott, Ante Žužul

Suizdavači: Gradska knjižnica "I. G. Kovačić" Karlovac, Gradski muzej Karlovac uz potporu Gradskog poglavarstva Karlovac

Napomena:

Ni jedan dio ovog objavljenog teksta ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikovog pismenog dopuštenja.

Policijska uprava karlovačka vezano za objavljivanje na svojoj web stranici: zaprimila je 17. listopada 2008. godine pismeno odobrenje od Naklade leksikon d.o.o., Masarykova 28, Zagreb, (direktor gospodin Ivan Ott).